

Guerra i represi3 al valles oriental (y 2)

Xavier Solanas

Monument a Lluís Companys davant del Pavell3 Municipal d'esports.

Pr3leg*

La branca estalinista dels comunistes, 3s a dir el PSUC dels anys trenta, va tenir tamb3 les mans tacades de sang fins a l'extenuaci3. Jorge Sempr3n, exministre de Cultura amb Felipe Gonz3lez i exmilitant comunista purgat per Santiago Carrillo i per Gregorio L3pez Raimundo, en el seu magn3fic llibre Autobiografia de Federico S3nchez, tamb3 ens explica les excel·l3ncies de la pol3tica dels comunistes estalinistes del PSUC envers els seus dissidents i amb les persones que, tot i tenir una ideologia d'esquerres i marxista no es van voler doblegar a les seves exig3ncies. Per aix3, seria del m3xim inter3s que aquest programa de recuperaci3 de la mem3ria hist3rica que impulsa el conseller Saura facilit3s la recerca als investigadors, de manera que algun dia pogu3ssim saber qui va assassinar a Andreu Nin, dirigent del POUM i altres membres d'aquest partit. Per3 em temo que ens quedarem amb les ganes, perqu3 la mem3ria hist3rica que ara ens ofereixen 3s una mem3ria parcial i selectiva que pr3cticament no inclou els assassinats que van fer els comunistes i els anarquistes durant els anys 1936-1939.

I aix3 3s aix3, perqu3 les meves sospites inicials s'han confirmat: la recuperaci3 de la mem3ria hist3rica s'ha centrat 3nicament en un per3ode determinat i ha estat dirigida per pol3tics i no pas per historiadors, com hauria estat desitjable.

Segons la meua manera de veure, la mem3ria hist3rica ha de ser un exercici d'objectivitat que no est3 a l'abast dels pol3tics sin3 3nicament del m3n acad3mic, capaç de fer abstracci3 de les pr3pies idees en nom de l'objectivitat i de la professionalitat. N'3s un bon exemple el cas de l'acci3 pol3tica protagonitzada pel president Companys que conec amb força detall com a historiador i tamb3 per raons familiars.

Lluís Companys mereixer3 sempre el meu respecte en tant que president que fou del meu pa3 i per la mort que va patir pel simple fet de ser el president de la Generalitat de Catalunya i membre d'un partit republic3, catalanista i d'esquerres. Li professo admiraci3 per la dignitat que va tenir davant la mort, i per aquestes raons, que no s3n pas banals, defensar3 sempre la seva figura arreu. No tinc pas tampoc cap inconvenient a dir que, com a ciutad3, coincideixo en una part significativa del projecte que va defensar i que comparteixo una part important de les seves idees.

Tanmateix, com a historiador, per honestedat professional, considero que he de dir que la seva acci3 de govern va ser un desastre per al nostre pa3, no 3nicament durant els primers moments de la guerra, quan es va veure pressionat pels anarquistes, sin3 tamb3 durant els anys que va ser president en 3poca de pau. Tampoc crec que fos positiva la seva manera de fer pol3tica, tant quan feia d'advocat laboralista a la CNT i va crear el Partit Republic3 Catal3, com quan essent dirigent d'Esquerra Republicana de Catalunya es va relacionar de manera inconvenient amb altres membres destacats del seu partit com ara, per exemple, amb el propi Josep Taradellas o amb els militants d'Estat Catal3, com els germans Badia, de la mort dels quals se'l va arribar a acusar de ser l'instigador, per part d'un sector del cenetisme, no 3nicament per exculpar en Justo Bueno sin3 per raons estrictament personals relacionades amb la devoci3 que sentia per la qui fou la seva segona dona, Carme Ballester amb qui, per cert, sovint es trobava clandestinament a Aiguafreda. Una devoci3 tamb3 compartida per en Miquel Badia.

Les proeses sentimentals d'en Companys

pertanyen a l'esfera de la seva vida privada, per3 si els seus afers amorosos van tenir conseq3ncies pol3tiques, tal com suggereixen autors solvents, un programa de recuperaci3 de la mem3ria hist3rica centrat en aquest per3ode de temps, hauria de d3-

nar llum sobre aquestes q3estions. I jo, a hores d'ara, no conec cap nova aportaci3 al respecte, tot i la figura a qu3 ens referim 3s de la rellev3ncia del president de la Generalitat.

He conegut C3sar Alcal3 amb motiu de la publicaci3 d'aquest llibre, que considero una aportaci3 cabdal al tema que ens ocupa. Una aportaci3 feta sense rebre cap subvenci3, amb l'3nic objectiu de fer surar la veritat del que va passar a tots i cadascun dels pobles del Vall3s Oriental entre 1936 i 1939, enmig entre tanta confusi3, silencis interessats i indefinici3.

Fins ara, d'en C3sar Alcal3 coneixia nom3s els seus articles d'opini3 a la Revista del Vall3s, del contingut dels quals sovint discrepo. I aix3 3s normal, perqu3 provenim de tradicions ideol3giques, acad3miques i intel·lectuals molt diferents; per3 ara ens uneix el fet de compartir la idea de qu3 va essent hora que acabessin determinats tab3s en nom d'un discurs pol3ticament correcte.

S3 que entre els seus projectes immediats com a historiador hi ha una recerca sobre la represi3 franquista contra els republicans durant la immediata postguerra i una altra sobre els excessos revolucionaris entre 1936 i 1936 en el conjunt de Catalunya. I estic segur que el resultat de totes dues investigacions seran d'una solv3ncia equiparable amb la que trobareu en aquest llibre que tenni a les mans.

Alcal3 ens aporta amb el seu llibre un exercici d'erudici3 que ens trasllada amb un llenguatge planer i entenedor. Per3, a m3s, ens proporciona uns testimoniatges de primera m3 i una documentaci3 fins ara in3dita sobre els assassinats, profanacions i espolis de les esgl3sies i altres edificis emblem3tics de la comarca. Les seves descripcions de les peces art3stiques i arquitect3niques que van ser destru3des per l'estult3cia i ignor3ncia d'uns il·luminats engegats per l'odi ens serveix per a copsar la magnitud del desprop3sit com3s i el sectarisme que encara perviu i que fa que algunes persones i massa responsables pol3tics s'entestessin en continuar ocultant o en infravalorar la import3ncia de la devastaci3 comesa.

Probablement, tant a ell com als lectors del llibre ens hauria agradat que les coses no s'haguessin produ3t de la manera com van passar, i que les organitzacions de les quals formaven part molts dels actors d'aquells destralers no haguessin vist les segues sigles tacades de sang. Per3 la realitat 3s tossuda, els fets incontestables i la feina de l'historiador, per molt que pesi a alguns, 3s donar-los a con3ixer.

SANTIAGO CUCURELLA

Historiador

* *Guerra i Represi3 al Vall3s Oriental* es El 3ltimo libro de C3sar Alcal3 editado por Editorial MalHivern se presentar3 oficialmente en La Gralla el pr3ximo 25 de marzo.

1 - Ed. Planeta, 1977.

2 - Vegeu UCELAY DA CAL, Enric "El complot nacionalista contra Companys", assaig que ocupa un cap3tol del tercer volum de *La Guerra Civil a Catalunya*, Edicions 62, 2009.